

Storlagen fjällmiljö

Närheten till lugn och ro och avkoppling i "hemmafjällen" innebär livskvalitet och har ett högt värde hos många som bor i Jämtlands län. Foto: Ewa Ljungdahl

FJÄLL SOM KULTUR?

KULTURELLA EKOSYSTEMTJÄNSTER I FJÄLLANDSKAP

Har du en favoritplats i fjällen dit du brukar återkomma gång på gång? Det är du i så fall inte ensam om.

Kulturella ekosystemtjänster är kopplade till den bild vi skapar av naturen och landskapet utifrån minnen, medvetande och identitet. Forskarna i projektet *Fjällandskap*

– betydelsen av kulturella ekosystemtjänster har undersökt hur kulturella ekosystemtjänster relaterar till människors välbefinnande. De har också tagit reda på hur man

Fjällandskapet genererar kulturella ekosystemtjänster till exempel i form av utsikt och lugn och ro (estetiska och existentiella värden), historiska spår (kulturarv) samt jakt och skidåkning (rekreation). På bilden poserar nöjda ripjägare vid Svenska Turistföreningens turishydda vid Helags i början av 1900-talet. Foto Nils Thomasson, Jamtlis bildbyrå.

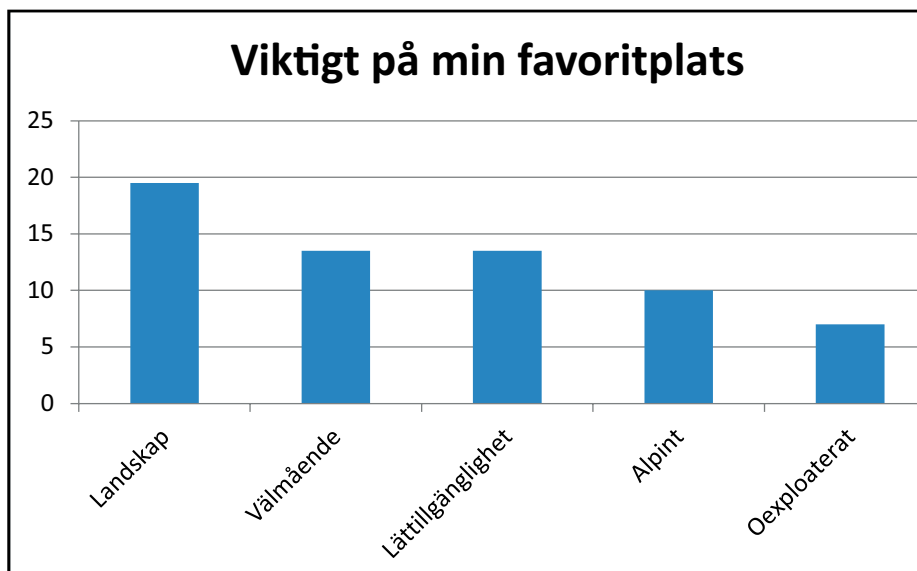
värderar och tar hänsyn till fjällandskapets kulturarv och identitet, vid fysisk planering på kommunal och regional nivå.

Många har en favoritplats i fjällen

Forskarna har delat ut enkäter och gjort intervjuer med boende i Jämtlands län, samt med tjänstemän som arbetar med fysisk planering i samma område. Resultaten visar att de boende oftast vistas i fjällen på vintern och våren. Det är de årstider då de vill uppleva naturen och njuta av friluftsliv, vila och umgås med familj och vänner.

Många boende har hittat och mutat in sina egna favoritplatser i fjällen. Det är platser som man har knutit starka band till och upplever är en del av ens historia. När man vistas på sin favoritplats upplever man ett högt välbefinnande och laddar batterierna.

Sambandet mellan personligt välbefinnande och att vistas på favoritplatsen i fjällen är något som tjänstemännen är väl medvetna om. Denna vetskap försöker de använda i sitt dagliga arbete med att planera och förvalta fjällandskapet.

De fem viktigaste särdragen på "min favoritplats", enligt boende i Jämtlands län.

Foto: Carl von Linnés ord från hans Lappländska resa 1732 är fortfarande lika aktuella: "Så snart jag kom på fjällen, fick jag liksom ett nytt liv och var så som en tung börda tagen av mig". Foto: Ewa Ljungdahl

Citat från intervjuerna med tjänstemän: "Länet identifierar sig nästan med ordet fjäll, det är viktigt inte bara för näringsliv och friluftsliv, det är nästan symboliskt med länet, det finns en stark koppling till fjällen här". Foto: Ewa Ljungdahl

En känsla av kontinuitet

Resultaten från forskningsprojektet går helt i linje med internationell forskning, som visar att den kulturella och historiska dimensionen av landskapet skapar en känsla av kontinuitet, som hänger ihop med identitet och välbefinnande.

Resultaten bekräftar även att historien spelar roll för hur vi upplever och ser på fjällen. Vårt vackra fjällandskap uppskattades redan på 1800-talet för sina välgörande egenskaper. Både boende och tjänstemän känner väl till vårt historiska kulturarv i fjällen, och värdesätter än idag fjällens stärkande och uppfriskande förmåga.

Natur och kultur hör ihop

Projektets resultat visar att kulturarv, platsidentitet, estetiska och existentiella värden är kulturella ekosystemtjänster som relaterar till människors välbefinnande. Många tjänstemän strävar efter en helhetssyn i den fysiska planeringen och ett miljöarbete där natur och kultur möts. Men de påpekar att den rådande uppdelningen mellan natur och kultur i olika sektorer kan skapa svårigheter i det praktiska arbetet.

Projektets resultat visar att ekosystemtjänster som begrepp och metod kan utgöra en grund för en bättre samordning av kultur och natur i den fysiska planeringen. Fjäll är kultur!

Projektets resultat finns sammanfattade i skriften *Fjäll som kultur?* samt i vetenskapliga artiklar.

Skriften *Fjäll som kultur?* finns att ladda ned som pdf från: lansstyrelsen.se/jamtland och storslagnafjall.se/publikationer

Storslagen Fjällmiljö
www.storslagnafjall.se

Övriga publikationer i Storslagen Fjällmiljö finns här:
www.storslagnafjall.se/publikationer

Projektledare
Ingegärd Eliasson,
Professor
Institutionen för kulturvård, Göteborgs universitet
ingegard.eliasson@conservation.gu.se

Projektmedarbetare
Igor Knez
Professor
Avdelningen för socialt arbete och psykologi
Högskolan i Gävle
igor.knez@hig.se

Projektmedarbetare
Ewa Ljungdahl
Gaaltje, sydsamiskt kulturcentrum
ewa@gaaltje.se

Projektmedarbetare
Ola Hanneryd
Härjedalens Fjällmuseum AB
ola.hanneryd@fjallmuseet.se

Projektmedarbetare
Eva Karlsson
Samhällsenheten
Länsstyrelsen i Jämtlands län
eva.e.karlsson@lansstyrelsen.se

Finansiärer: Riksantikvarieämbetet, Naturvårdsverket, Länsstyrelsen i Jämtlands län, Göteborgs universitet och Högskolan i Gävle.